VR 2020 2606 MED.0212/2

Vlaanderen
is jeugd

VERENIGDE NATIES, COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND

SLOTBESCHOUWINGEN OVER HET GECOMBINEERDE
VIJFDE EN ZESDE PERIODIEKE VERSLAG VAN BELGIE

DEPARTEMENT
CULTUUR, JEUGD & MEDIA

cjm.vlaanderen.be

DEPARTEMENT
CULTUUR, JEUGD & MEDIA

VERENIGDE NATIES, COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND

SLOTBESCHOUWINGEN OVER HET GECOMBINEERDE VIJFDE EN ZESDE PERIODIEK RAPPORT VAN BELGIË

NEDERLANDSTALIGE VERSIE

20.11.2019

VOORWOORD

"Het Comité beveelt de Verdragsstaat aan alle passende maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de aanbevelingen in deze slotbeschouwingen volledig uitgevoerd worden. Het Comité beveelt tevens aan dat het vijfde en zesde periodiek rapport, de schriftelijke antwoorden op de List of Issues en de huidige slotbeschouwingen op grote schaal in de landstalen beschikbaar worden gesteld."

(Slotbeschouwing 53)

Op 24-25 januari 2019 ging België in dialoog met het VN-Kinderrechtencomité over zijn gecombineerd vijfde en zesde periodieke rapport. Voor de Vlaamse overheid waren aanwezig: de raadgever jeugd van de Vlaamse minister van Jeugd, bevoegd voor de coördinatie van het Kinderrechtenbeleid, het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en het Departement Cultuur, Jeugd en Media (CJM).

De coördinatie van de redactie van het rapport en de voorstelling ervan bij het Comité lagen in handen van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind. Op Vlaams niveau verzorgde het Departement CJM de coördinatie.

Deze publicatie bevat de Nederlandse vertaling van de slotbeschouwingen van het Comité. De slotbeschouwingen zijn de aanbevelingen van het Comité als antwoord op het Belgische rapport. Met deze publicatie gaat het departement graag in op de vraag van het Comité om de slotbeschouwingen in de eigen landstaal ter beschikking te stellen. De vertaling werd gemaakt door het departement met de medewerking van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind.

Het departement streefde daarbij een maximale verstaanbaarheid voor het grote publiek na. Vandaar werd aan het document een inhoudstafel toegevoegd. Daarnaast werd ervoor gekozen om, zo mogelijk, steeds te voorzien in een Nederlandse vertaling van Engelstalige termen, zoals ook van benamingen van documenten van de Verenigde Naties, waarvoor geen officiële vertaling beschikbaar is.

Wie de authentieke versie wil raadplegen van de internationale documenten waarnaar verwezen wordt, kan de titel ervan terugvinden in de originele tekst van deze slotbeschouwingen.

Zowel deze vertaling als de authentieke Engelstalige versie zijn digitaal beschikbaar op de websites van het Departement CJM (https://cjsm.be/jeugd) en van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (https://ncrk-cnde.be/nl/).

In dit verband kan vermeld worden dat het departement gelijktijdig met deze publicatie ook de vertaling van de Algemene Commentaar van de Verenigde Naties van 2013 over het belang van het kind heeft uitgegeven.

Tegen januari 2024 verwacht het Comité het volgende Belgisch rapport.

Het Departement CJM hoopt dat de publicatie van de Nederlandse vertaling van de slotbeschouwingen bij de brede samenleving zal bijdragen tot een betere bekendheid van de concrete toepassing van het Kinderrechtenverdrag in Vlaanderen en België. Het Comité vraagt onze bijzondere aandacht voor onder meer kinderen met een handicap, de geestelijke gezondheid van kinderen, het onderwijs, kinderen in migratie en het jeugdrecht. Daarnaast beveelt het Comité aan om het Kinderrechtenverdrag en de Facultatieve Protocollen te realiseren doorheen de toepassing van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, en dat met deelname van kinderen zelf.

INHOUD

I. Inleiding 9
II. Opvolging genomen maatregelen en bereikte vooruitgang door de Verdragsstaat 9
III. Belangrijkste aandachtspunten en aanbevelingen 9
A. Algemene uitvoeringsmaatregelen (artT. 4, 42 en 44 (6)) 10
Reserves 10
Wetgeving 10
Omvattend beleid 10
Coördinatie 10
Toewijzing van middelen 11
Gegevensverzameling 11
Onafhankelijk toezicht 12
Verspreiding, bewustmaking en opleiding 12
Kinderrechten en het bedrijfsleven 12
B. Definitie van het kind (art. 1) 12
C. Algemene beginselen (artT. 2, 3, 6 en 12) 13
Non-discriminatie 13
Het belang van het kind 13
Recht op leven, overleven en ontwikkeling 13
Eerbied voor de mening van het kind 13
D. Burgerrechten en vrijheden (artt. 7, 8 en 13-17) 14
Recht op identiteit 14
Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst 14
E. Geweld tegen kinderen (artT. 19, 24 (3), 28 (2), 34, 37 (a) en 39) 14
Lijfstraffen 14
Misbruik en verwaarlozing 15
Seksuele uitbuiting en misbruik 15
Schadelijke praktijken 16
F. Gezinsleven en alternatieve zorg (artT. 5, 9-11, 18 (1) en (2), 20-21, 25 en 27 (4)) 17
Gezinsleven 17
Kinderen zonder gezinsleven 17
G. Handicap, basisgezondheidszorg en welzijn (artT. 6, 18 (3), 23, 24, 26, 27 (1)-(3) en 33) 17
Kinderen met een handicap 17
Borstvoeding 18
Geestelijke gezondheid 19
Gezondheid van adolescenten 19
Gezonde leefomgeving en klimaatverandering 20
Levensstandaard 20
H. Onderwijs, vrije tijd en culturele activiteiten (art. 28, 29, 30 en 31) 21
Onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en -begeleiding 21
Rust, vrije tijd, recreatie en culturele en artistieke activiteiten 22
I. Speciale beschermingsmaatregelen (artt. 22, 30, 32-33, 35-36, 37 (b)-(d) en 38-40) 22
Niet-begeleide minderjarigen 22

Kinderen in een migratiesituatie 23
Verkoop, handel en ontvoering 23
Toepassing van het jeugdrecht 24
Opvolging van eerdere slotbeschouwingen en aanbevelingen over het Facultatief Protocol betreffende de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie 25
Opvolging van eerdere slotbeschouwingen en aanbevelingen over het Facultatief Protocol betreffende kinderen in gewapende conflicten 25
J. Ratificatie van internationale mensenrechteninstrumenten 26
K. Samenwerking met regionale organen 26
IV. Uitvoering en rapportage 26
A. Opvolging en verspreiding 26
B. Volgende rapport 27

I. INLEIDING

1. Het Comité heeft het gecombineerde vijfde en zesde periodiek rapport van België (CRC/C/BEL/5-6) besproken tijdens zijn 2358ste en 2359ste vergaderingen (zie CRC/C/SR.2358 en 2359), gehouden op 24 en 25 januari 2019, en heeft deze slotbeschouwingen goedgekeurd tijdens zijn 2370ste vergadering, gehouden op 1 februari 2019.

2. Het Comité verwelkomt de indiening van het gecombineerde vijfde en zesde periodiek rapport van de Verdragsstaat en de schriftelijke antwoorden op de *List of Issues* (CRC/C/BEL/Q/5-6/Add.1), waardoor een beter inzicht werd verkregen in de situatie van de rechten van kinderen in de Verdragsstaat. Het Comité spreekt zijn waardering uit voor de constructieve dialoog met de multisectorale delegatie van de Verdragsstaat.

II. OPVOLGING GENOMEN MAATREGELEN EN BEREIKTE VOORUITGANG DOOR DE VERDRAGSSTAAT

3. Het Comité verwelkomt de vooruitgang die de Verdragsstaat op verschillende gebieden heeft geboekt, zoals de ratificatie in 2014 van het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind betreffende een mededelingsprocedure, het Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten, het Verdrag inzake de Bevoegdheid, het Toepasselijke Recht, de Erkenning, de Tenuitvoerlegging en de Samenwerking op het gebied van Ouderlijke Verantwoordelijkheid en Maatregelen ter Bescherming van Kinderen en het Verdrag tot Beperking der Staatloosheid. Het Comité verwelkomt ook de vastlegging van nationale kinderrechtenindicatoren , de invoering van de familie- en jeugdrechtbank in 2014, de goedkeuring van de wet betreffende bepaalde rechten van personen die worden verhoord (de "Salduz+wet") in 2016, het decreet ter ondersteuning van inclusief onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap (het "M-decreet") van 2014 en de wijzigingen die in 2014 en 2016 in het Strafwetboek zijn aangebracht om de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting te versterken.

III. BELANGRIJKSTE AANDACHTSPUNTEN EN AANBEVELINGEN

4. Het Comité herinnert de Verdragsstaat aan de ondeelbaarheid en onderlinge afhankelijkheid van alle rechten die in het Verdrag zijn vastgelegd, en benadrukt het belang van alle aanbevelingen in de huidige slotbeschouwingen. Het vestigt de aandacht van de Verdragsstaat op de aanbevelingen aangaande de volgende domeinen, waarin dringend

maatregelen moeten worden genomen: kinderen met een handicap (paragraaf 30), geestelijke gezondheid (paragraaf 33), levensstandaard (paragraaf 37), onderwijs (paragraaf 39), kinderen in een migratiesituatie (paragraaf 42 en 44) en rechtsbedeling (paragraaf 47).

5. Het Comité beveelt de Verdragsstaat aan te verzekeren dat de rechten van kinderen in overeenstemming met het Verdrag en de Facultatieve Protocollen ervan, bij de uitvoering van de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling worden gerealiseerd. Het dringt er bij de Verdragsstaat ook op aan ervoor te zorgen dat kinderen op zinvolle wijze deelnemen aan het ontwerpen en uitvoeren van beleid en programma's die gericht zijn op het bereiken van de 17 doelstellingen, voor zover deze betrekking hebben op kinderen.

A. ALGEMENE UITVOERINGSMAATREGELEN (ARTT. 4, 42 EN 44 (6))

Reserves

6. Het Comité herhaalt zijn eerdere aanbevelingen (CRC/C/15/Add.178, lid 7 en CRC/C/BEL/CO/3-4, lid 10) om te overwegen de verklaring betreffende de artikelen 2 en 40 van het Verdrag in te trekken.

Wetgeving

7. Het Comité verwelkomt de goedkeuring van het wetboek van 2018 inzake preventie, hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming in de Franse Gemeenschap. Het verwelkomt ook het feit dat de nieuwe wet- en regelgeving met betrekking tot kinderen in de Vlaamse Gemeenschap wordt onderworpen aan een kinderrechteneffectbeoordeling (JoKER) en armoedetest en beveelt aan om deze praktijk systematisch in het hele land toe te passen voor alle wetten en regelgeving die direct of indirect betrekking hebben op kinderen.

Omvattend beleid

8. Het Comité stelt vast dat de actieplannen 2015-2019 inzake de rechten van het kind, aangenomen door de Vlaamse Gemeenschap en Franse Gemeenschap, en het actieplan 2016-2019 inzake de rechten van het kind, aangenomen door het Waalse Gewest, op het punt staan te verstrijken. Het beveelt de Verdragsstaat aan om zijn inspanningen voort te zetten om geactualiseerde plannen voor de komende jaren te formuleren en dringt er op aan om op federaal niveau een omvattend beleid inzake kinderen voor te bereiden dat alle gebieden omvat die onder het Verdrag vallen en de regionale dynamieken weerspiegelt.

Coördinatie

9. Het Comité beveelt de Verdragsstaat aan om de coördinatie van de uitvoering van het Verdrag te verbeteren, onder meer door:

   (a) het mandaat van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind te versterken om relevante activiteiten en mechanismen op federaal, gemeenschaps-, gewestelijk en lokaal niveau te coördineren,
   (b) de taken en verantwoordelijkheden van de mechanismen die betrokken zijn bij de uitvoering van het Verdrag op deze niveaus duidelijk te omschrijven.

Toewijzing van middelen

10. Hoewel het Comité ingenomen is met de inspanningen van de Verdragsstaat om "kinderbudgettering" in te voeren, betreurt het dat deze aanpak niet systematisch wordt gebruikt en blijft het bezorgd over het feit dat de begrotingstoewijzingen voor kinderen, met name voor kinderen in kwetsbare situaties, ontoereikend blijven, en transparantie missen. Het is ook bezorgd over het aanhoudend hoge niveau van kinderarmoede, dat wordt getekend door regionale verschillen. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 19 (2016) over overheidsbudgettering voor de verwezenlijking van de kinderrechten, herhaalt het Comité zijn eerdere aanbevelingen (CRC/C/BEL/CO/3-4, paragraaf 20) en dringt het er bij de Verdragsstaat op aan:

    (a) bij de voorbereiding van de staatsbegroting een kinderrechtenbenadering te hanteren door middel van een monitoringsmechanisme voor de toewijzing en het gebruik van middelen voor kinderen in de gehele begroting in te voeren; dergelijk mechanisme zou er ook voor dienen te zorgen dat de impact van de mate waarin investeringen in iedere sector het belang van het kind behartigen, wordt gemeten, waarbij er wordt verzekerd dat de verschillen in impact van dergelijke investeringen voor meisjes en jongens worden gemeten,
    (b) te zorgen voor een transparante en participatieve budgettering door middel van een publieke dialoog, in het bijzonder met kinderen, en voor een gepaste verantwoording van de lokale autoriteiten,
    (c) begrotingslijnen voor alle kinderen, met bijzondere aandacht voor kinderen in achtergestelde of kwetsbare situaties, vast te stellen en ervoor te zorgen dat deze begrotingslijnen worden beschermd, zelfs in situaties van economische crisis, natuurrampen of andere noodsituaties.

Gegevensverzameling

11. Hoewel het de vastlegging van 40 nationale kinderrechtenindicatoren verwelkomt, betreurt het dat de gegevensverzameling nog steeds versnipperd is en dat kinderen in de meest kwetsbare situaties, zoals kinderen in armoede, kinderen met een handicap en kinderen die van hun ouders gescheiden zijn, niet in zulke indicatoren zijn opgenomen. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 5 (2003) over de algemene maatregelen ter uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, moedigt het Comité de Verdragsstaat, aan:

    (a) het gecentraliseerde systeem voor het verzamelen van gegevens te verbeteren, onder meer door de herziening van de nationale kinderrechtenindicatoren, die alle domeinen van het Verdrag moeten bestrijken en moeten worden uitgesplitst naar leeftijd, geslacht, etnische en nationale afkomst, stad of platteland, geografische ligging, handicap, migratie- en sociaaleconomische status, teneinde de analyse van de situatie van alle kinderen te vergemakkelijken,
    (b) ervoor te zorgen dat de gegevens en indicatoren worden verspreid onder de betrokken ministeries en worden gebruikt voor de formulering van, het toezicht op en de evaluatie

van wetten, beleid en programma's voor de effectieve uitvoering van het Verdrag en de Facultatieve Protocollen ervan.

Onafhankelijk toezicht

12. Verwijzend naar zijn eerdere slotbeschouwingen (CRC/C/BEL/CO/3-4, punt 18) beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat een onafhankelijk orgaan voor de mensenrechten op federaal niveau opricht, met inachtneming van de beginselen van Parijs, en zorgt voor coördinatie tussen deze instelling en de ombudspersonen.

Verspreiding, bewustmaking en opleiding

13. Terwijl het Comité nota neemt van de maatregelen die zijn genomen om de kennis van het Verdrag bij kinderen te verbeteren, met name door de integratie ervan in de burgerschapseducatie over de democratische samenleving, moedigt het de Verdragsstaat aan ervoor te blijven zorgen dat de bepalingen van het Verdrag algemeen bekend, begrepen en toegepast worden, met name door:

    (a) de opleiding te versterken van relevante belanghebbenden, waaronder leraren, rechtshandhavingsfunctionarissen, rechters, advocaten, gezondheidswerkers en maatschappelijk werkers, en kinderen,
    (b) interdisciplinair onderwijs op het gebied van kinderrechten te integreren in de leerplannen op alle onderwijsniveaus.

Kinderrechten en het bedrijfsleven

14. Het Comité verwelkomt de oprichting van het nationaal forum "Richtlijnen voor Kinderrechten in het Bedrijfsleven", op initiatief van het Kinderfonds van de Verenigde Naties [UNICEF], de inspanningen van de Verdragsstaat om een nationaal plan voor bedrijfsleven en mensenrechten te ontwikkelen, en zijn steun voor de Richtlijnen voor Kinderrechten in het Bedrijfsleven. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 16 (2013) over de verplichtingen van de Staat met betrekking tot de impact van het bedrijfsleven op kinderrechten en naar de Richtlijnen voor Mensenrechten in het Bedrijfsleven, beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat:

    (a) regelgeving vastlegt en uitvoert om ervoor te zorgen dat het bedrijfsleven voldoet aan internationale en nationale mensenrechten, arbeids-, milieu- en andere normen, met name met betrekking tot de rechten van kinderen,
    (b) een duidelijk regelgevend kader vaststelt voor de industrieën die actief zijn in de Verdragsstaat, om ervoor te zorgen dat hun activiteiten geen negatieve gevolgen hebben voor de mensenrechten en geen gevaar opleveren voor de milieu- en andere normen, met name die met betrekking tot de rechten van het kind.

B. DEFINITIE VAN HET KIND (ART. 1)

15. Het Comité beveelt de Staat die partij is aan om zijn Burgerlijk Wetboek aan te passen om alle uitzonderingen die het huwelijk onder de leeftijd van 18 jaar toestaan, te schrappen.

C. ALGEMENE BEGINSELEN (ARTT. 2, 3, 6 EN 12)

Non-discriminatie

16. Het Comité blijft bezorgd dat kinderen die in armoede leven en kinderen met een handicap nog steeds worden gediscrimineerd, met name wat betreft de toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, huisvesting en vrije tijd. Het is ook bezorgd over de vooroordelen, stereotypen en haat jegens kinderen met een migratieachtergrond, met name sinds de terroristische aanslagen in 2014 en 2016. Het Comité neemt nota van subdoel 10.3 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen en herhaalt zijn eerdere aanbeveling (CRC/C/BEL/CO/3-4, punt 32) en roept de Verdragsstaat op om een omvattende strategie goed te keuren en uit te voeren om alle vormen van discriminatie aan te pakken en zijn inspanningen ter bestrijding van radicalisering van kinderen en haatspraak te versterken, ook ten aanzien van kinderen in kwetsbare situaties.

Het belang van het kind

17. Het Comité is bezorgd over het feit dat, hoewel het beginsel van het belang van het kind in recent aangenomen wetgeving is opgenomen, het nog steeds niet systematisch in aanmerking wordt genomen bij beslissingen met betrekking tot kinderen in kwetsbare situaties. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 14 (2013) over het recht van het kind om zijn of haar belang een eerste overweging te laten vormen, beveelt het Comité daarom aan de Verdragsstaat aan:

    (a) zijn inspanningen opvoert om ervoor te zorgen dat het beginsel van het belang van het kind consequent wordt geïnterpreteerd en toegepast bij beslissingen over migranten- en vluchtelingenkinderen, kinderen in alternatieve zorg en bij maatregelen op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg,
    (b) procedures en criteria ontwikkelt om ondersteuning te bieden aan alle relevante personen die bevoegd zijn om het belang van het kind te bepalen, in alle domeinen, en om aan dit beginsel, als een eerste overweging, het passende belang toe te kennen.

Recht op leven, overleven en ontwikkeling

18. Het Comité herinnert de Verdragsstaat aan de noodzaak om een zo grondig mogelijke herziening en controle over euthanasiebeslissingen met betrekking tot kinderen te waarborgen, met inbegrip van door een rechter, om te garanderen dat dergelijke beslissingen niet het voorwerp zijn van ongepaste beïnvloeding of misvatting.

Eerbied voor de mening van het kind

19. Overeenkomstig paragraaf 21 van zijn Algemene Commentaar nr. 12 (2009) over het recht van het kind om te worden gehoord, herinnert het Comité eraan dat artikel 12 geen leeftijdsgrens stelt aan het recht van het kind om zijn of haar mening te uiten, en ontmoedigt het de staten die partij zijn om in de wet of in praktijk leeftijdsgrenzen in te voeren die het recht van het

kind om te worden gehoord in alle aangelegenheden die hem of haar betreffen, te beperken. Het Comité beveelt aan dat de Verdragsstaat:

(a) de participatie van alle kinderen verbetert, met name door het afschaffen van leeftijdsgrenzen aan het recht van kinderen om hun mening te uiten over alle aangelegenheden die hen betreffen in de wetgeving, en door ervoor te zorgen dat aan hun mening het passend belang wordt gehecht, in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid,
(b) ervoor zorgt dat kinderen op school en in migratiesituaties voldoende gelegenheid krijgen om hun mening te uiten en dat met deze mening rekening wordt gehouden,
(c) kinderen, met name in kwetsbare situaties, blijft betrekken bij lokale openbare raadplegingen en zorgt voor de impact van de mening van kinderen op het lokale beleid.

D. BURGERRECHTEN EN VRIJHEDEN (ARTT. 7, 8 EN 13-17)

Recht op identiteit

20. Het Comité beveelt aan dat de Verdragsstaat, zijn wetgeving herziet om de toegang tot informatie over de herkomst van kinderen die door middel van geassisteerde voortplanting zijn geboren, in overweging te nemen.

Vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst

21. Het Comité is bezorgd over rapportering dat scholen het dragen van religieuze symbolen, zoals islamitische hoofddoeken, mogen verbieden, wat stigmatiserend en discriminerend is voor kinderen, met name voor meisjes met een islamitisch geloof, en van invloed kan zijn op hun schoolkeuze, verdere studie en werk. Het Comité beveelt de Verdragsstaat aan alle maatregelen te nemen die nodig zijn om ervoor te zorgen dat de rechten van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst en op non-discriminatie volledig worden gerespecteerd.

E. GEWELD TEGEN KINDEREN (ARTT. 19, 24 (3), 28 (2), 34, 37 (A) EN 39)

Lijfstraffen

22. Het Comité merkt op dat het in Vlaanderen het decreet op de rechtspositie van minderjarigen in de jeugdhulp (2004) reeds expliciet lijfstraffen in de alternatieve zorg verbiedt, en betreurt dat het wetsontwerp tot wijziging van artikel 371/1 van het Burgerlijk Wetboek niet is goedgekeurd, en verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 8 (2006) over het recht van het kind op bescherming tegen lijfstraffen en andere wrede of vernederende vormen van bestraffing, herhaalt het zijn eerdere aanbeveling (CRC/C/BEL/CO/3-4, paragraaf 40) en dringt het er bij de Verdragsstaat op aan:

(a) lijfstraffen expliciet bij wet te verbieden, hoe licht ook, thuis en in de alternatieve zorg, in het hele land,

(b) positieve, geweldloze en participatieve vormen van opvoeding en discipline te bevorderen, onder meer door middel van bewustmakingsprogramma's en -campagnes, gericht op kinderen, ouders en beroepsbeoefenaars in de kinderopvang.

Misbruik en verwaarlozing

23. Het Comité stelt met spijt vast dat kindermisbruik, waaronder huiselijk geweld, in de Verdragsstaat, te weinig wordt gerapporteerd en onvoldoende wordt gedocumenteerd. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 13 (2011) over het recht van het kind op vrijheid van alle vormen van geweld en subdoel 16.2 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat:

(a) de gegevensverzameling versterkt om een omvattende strategie voor de preventie en bestrijding van kindermisbruik en -verwaarlozing te formuleren,
(b) voldoende personeels-, technische en financiële middelen toewijst voor de uitvoering van langetermijnprogramma's om de diepere oorzaken aan te pakken en gevallen van geweld, misbruik of verwaarlozing van kinderen te melden,
(c) de coördinatie tussen administraties en instellingen op federaal, gewestelijk en gemeenschapsniveau versterkt en de betrokken beroepsbeoefenaars opleidt om gevallen van kindermishandeling en -verwaarlozing op te sporen en adequaat aan te pakken, rekening houdend met een genderperspectief,
(d) gemeenschapsgebaseerde programma's stimuleert ter voorkoming en bestrijding van huiselijk geweld, kindermishandeling en verwaarlozing, onder meer door voormalige slachtoffers, vrijwilligers en leden van de gemeenschap erbij te betrekken en hen te voorzien van opleiding en steun,
(e) ervoor zorgt dat ondersteunende diensten, met inbegrip van onderdak, worden verleend aan kindslachtoffers en, waar nodig, aan hun ouders.

Seksuele uitbuiting en misbruik

24. Hoewel het Comité de maatregelen verwelkomt die zijn genomen om de uitbuiting en het misbruik van kinderen te beteugelen, waaronder de goedkeuring van de wet in 2014 die seksisme in de openbare ruimte verbiedt, het Nationaal Actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld (2015-2019) en het Nationaal Veiligheidsplan (2016-2019), is het Comité bezorgd dat seksuele intimidatie in de openbare ruimte wijdverspreid is en dat, volgens het rapport van de Commissie Adriaenssens, seksueel misbruik door religieus personeel in de katholieke kerk blijft voortduren. Het Comité beveelt aan dat de Verdragsstaat:

(a) een nationale gegevensbank van gevallen van seksuele uitbuiting en misbruik tot stand brengt met het oog op de opstelling van een nationaal actieplan ter voorkoming en bestrijding van alle vormen van seksuele uitbuiting en misbruik van kinderen, en de desbetreffende actieplannen op gemeenschaps- en regionaal niveau harmoniseert, en mechanismen voor toezicht en evaluatie van dergelijke actieplannen invoert,
(b) het aannemen van nieuwe strafwetgeving bespoedigt ter bestrijding van alle misdrijven tegen de seksuele integratie en zelfbeschikking van kinderen,

(c) alternatieve maatregelen versterkt om seksueel misbruik van kinderen door religieus personeel te voorkomen en slachtoffers te ondersteunen, bijvoorbeeld door middel van arbitragecentra,
(d) bewustmakingsactiviteiten voert om de stigmatisering van slachtoffers van seksuele uitbuiting en misbruik, ook van incest, tegen te gaan en te zorgen voor toegankelijke, vertrouwelijke, kindvriendelijke en doeltreffende kanalen voor het melden van dergelijke schendingen,
(e) zorgt voor de ontwikkeling van programma's en beleid ter voorkoming van seksuele uitbuiting en misbruik van kinderen, en voor het herstel en de sociale reïntegratie van kindslachtoffers,
(f) kinderen beschermt tegen verder misbruik door ervoor te zorgen dat personen die veroordeeld zijn voor misbruik van kinderen worden verhinderd contact te hebben met kinderen in hun professionele hoedanigheid.

Schadelijke praktijken

25. Het Comité stelt met bezorgdheid vast dat:

(a) kindhuwelijken en vrouwelijke genitale verminking, die voorkomen onder bevolkingsgroepen met een migratieachtergrond, ondergerapporteerd blijven,
(b) interseksuele kinderen worden onderworpen aan medisch onnodige operaties en andere procedures.

26. Verwijzend naar de gezamenlijke Algemene Aanbeveling nr. 31 van het Comité voor de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie tegen Vrouwen /Algemene Commentaar nr. 18 van het Comité voor de Rechten van het Kind (2014) over schadelijke praktijken en rekening houdend met subdoel 5.3 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, dringt het Comité er bij de Verdragsstaat, op aan:

(a) bewustmakingscampagnes en -programma's over de schadelijke gevolgen van kindhuwelijken en vrouwelijke genitale verminking voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid en het welbevinden van meisjes te versterken,
(b) te voorzien in opleiding van ambtenaren, leerkrachten, rechters, rechtshandhavingsfunctionarissen en maatschappelijk werkers over de identificatie van potentiële slachtoffers van het kindhuwelijk,
(c) beschermingssystemen en zorgprogramma's op te zetten voor slachtoffers van kindhuwelijken en vrouwelijke genitale verminking, met inbegrip van degenen die een klacht indienen,
(d) voldoende personeels-, financiële en technische middelen toe te wijzen om vrouwelijke genitale verminking te voorkomen en te bestrijden en te zorgen voor de coördinatie van de inspanningen op de verschillende bestuursniveaus,
(e) de uitvoering van onnodige medische of chirurgische behandelingen bij interseksuele kinderen te verbieden wanneer deze procedures veilig kunnen worden uitgesteld totdat kinderen hun geïnformeerde toestemming kunnen geven en ervoor te zorgen dat interseksuele kinderen en hun gezinnen toegang hebben tot adequate hulp en ondersteuning en tot doeltreffende rechtsmiddelen, onder meer door de desbetreffende verjaringswet op te heffen.

F. GEZINSLEVEN EN ALTERNATIEVE ZORG (ARTT. 5, 9-11, 18 (1) EN (2), 20-21, 25 EN 27 (4))

Gezinsleven

27. Het Comité stelt vast dat aan de vraag naar dagopvang, ook voor kinderen met een handicap en voor kinderen uit de meest kansarme gezinnen, nog steeds niet tegemoetgekomen wordt. Het Comité herinnert aan zijn eerdere aanbeveling (CRC/BEL/CO/3-4, par. 45), waarin het de Staat opriep om de capaciteit, flexibiliteit en kwaliteit van de kinderopvang te vergroten en de toegankelijkheid ervan voor alle kinderen te waarborgen, onder andere door meer gesubsidieerde opvang en betere opleiding van het betrokken personeel te voorzien, met name in de Franse Gemeenschap.

Kinderen zonder gezinsleven

28. Het Comité is verheugd over de verschillende programma's die in Vlaanderen, in de Franse Gemeenschap en in het Waalse Gewest worden uitgevoerd om institutionalisering te voorkomen, maar stelt met bezorgdheid vast dat institutionele zorg het eerste antwoord blijft voor kinderen met een handicap, kinderen uit sociaal of economisch achtergestelde gezinnen en voor zeer jonge kinderen. Verwijzend naar de Richtlijnen voor Alternatieve Zorg[1], beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat:

    (a) gezinszorg voor alle kinderen, ook die uit kansarme gezinnen, ondersteunt en vergemakkelijkt,
    (b) de wet van 19 maart 2017 herziet om de positie van ouders van wie het kind in pleegzorg is geplaatst te versterken en het recht van het kind om regelmatig persoonlijke relaties en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden waarborgt, indien dit in het belang van het kind is,
    (c) ervoor zorgt dat er voldoende personeels-, technische en financiële middelen worden toegewezen aan centra voor alternatieve zorg en relevante jeugdbeschermingsdiensten om de rehabilitatie en sociale reïntegratie van kinderen te vergemakkelijken en de vaardigheden van pleegouders en gezinnen en professionele gespecialiseerde zorgverleners te verbeteren en te ontwikkelen.

G. HANDICAP, BASISGEZONDHEIDSZORG EN WELZIJN (ARTT. 6, 18 (3), 23, 24, 26, 27 (1)-(3) EN 33)

Kinderen met een handicap

29. Het Comité is verheugd over de goedkeuring in 2014 van een decreet ter ondersteuning van inclusief onderwijs (het "M-decreet"), dat heeft geleid tot een vermindering van het aantal kinderen in het buitengewoon onderwijs, maar is bezorgd dat:

[1] Algemene Vergadering resolutie 64/142, bijlage..

(a) het de Verdragsstaat ontbreekt aan gegevens over het exacte aantal kinderen met een handicap en een gecoördineerde aanpak rond handicap,
(b) de gezinsondersteuning om voor kinderen te zorgen onvoldoende is, wat leidt tot een hoog niveau van institutionalisering, en dat de persoonsvolgende financiering (PVF) in Vlaanderen pas in 2020 voor minderjarigen zal worden toegepast,
(c) er in de Franse Gemeenschap een toename is van het aantal kinderen in het buitengewoon onderwijs en in de gewone scholen een kritisch gebrek aan aanpassingsmaatregelen is,
(d) de wachttijd voor de toewijzing van een persoonlijk assistentiebudget (PAB) tot 10 jaar in beslag kan nemen en de toegewezen bedragen niet tegemoetkomen aan de zorgbehoeften,
(e) de wachtlijsten lang zijn en het aanbod van klinische, gespecialiseerde en multidisciplinaire zorg niet voldoet aan de vraag; in het Waalse en Brussels Hoofdstedelijke Gewest zijn de respijtdiensten onvoldoende in aantal en kwaliteit.

30. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 9 (2006) over de rechten van kinderen met een handicap en eerdere aanbevelingen herhalend (CRC/C/BEL/CO/3-4, paragraaf 55) dringt het Comité erop aan dat de Verdragsstaat:

(a) de verzameling van gegevens over kinderen met een handicap verbetert, in het bijzonder met betrekking tot zeer jonge kinderen en kinderen met een verstandelijke of psychosociale handicap, om het beleid in alle regio's [gemeenschappen en gewesten] in overleg met kinderen met een handicap en hun representatieve organisaties te informeren,
(b) inclusief onderwijs voor alle kinderen met een handicap aanbiedt, onder meer door te zorgen voor een redelijke aanpassing van de schoolinfrastructuur en plaatsen voor sport en vrije tijd, schoolvervoer, opleiding en door het toewijzen van gespecialiseerde leerkrachten voor individuele ondersteuning en alle nodige aandacht voor de individuele behoeften van kinderen verzekert,
(c) onmiddellijk maatregelen neemt om ervoor te zorgen dat kinderen met een handicap in alle delen van de Verdragsstaat, toegang hebben tot hoogwaardige en tijdige gezondheidszorg, met inbegrip van programma's voor vroegtijdige opsporing en interventie en tot respijtdiensten,
(d) de invoering van het persoonlijk assistentiebudget in het hele land aanmoedigt met bedragen die aangepast zijn aan de behoeften van het kind en zonder wachttijden.

Borstvoeding

31. Het Comité beveelt de Verdragsstaat aan maatregelen te nemen om exclusieve borstvoeding tijdens de eerste zes maanden te bevorderen, systematisch gegevens te verzamelen overeenkomstig de definities en indicatoren van de Wereldgezondheidsorganisatie, het Verdrag inzake de Bescherming van het Moederschap, 2000 (nr. 183) van de Internationale Arbeidsorganisatie te ratificeren en het aantal ziekenhuizen dat het *Baby-Friendly Hospital Initiative* toepast, te verhogen.

Geestelijke gezondheid

32. Het Comité neemt nota van de goedkeuring van het nationaal actieplan (2015-2020) voor een nieuw beleid inzake geestelijke gezondheid voor kinderen en adolescenten, van de initiatieven die gericht zijn op preventie en vroegtijdige opsporing in Vlaanderen, het Waalse Gewest en Brussel en van de in 2013 aangenomen ordonnantie die gericht is op het verlagen van de kosten voor geestelijke gezondheidszorg, doch is zeer bezorgd over het groeiende aantal kinderen met psychische problemen, zoals stress, en over de hoge prevalentie van zelfmoord bij kinderen. Het Comité is ook bezorgd over:

    (a) de onvoldoende tijdige en toegankelijke primaire psychologische bijstand, terwijl medicatie en plaatsing in de psychiatrische zorg algemeen worden aangewend om psychische problemen te behandelen,
    (b) een toename van voorschrijven van psychostimulantia voor kinderen waarbij de diagnose van een aandachtstekort met hyperactiviteitstoornis gesteld is,
    (c) de negatieve perceptie over het zoeken van geestelijke gezondheidszorg,
    (d) het gebrek aan psychologische ondersteuning en geestelijke gezondheidszorg voor vluchtelingen en migrantenkinderen.

33. Subdoel 3.4 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen voor ogen houdend, beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat:

    (a) onderzoek doet naar de oorzaken en prevalentie van stress, zelfmoord en aandachtstekortstoornissen met hyperactiviteit bij kinderen en op basis van de resultaten van die onderzoeken omvattende maatregelen neemt om deze verschijnselen effectief aan te pakken, onder meer door middel van psychologische, educatieve en sociale maatregelen en therapieën,
    (b) ervoor zorgt dat het voorschrijven van geneesmiddelen voor kinderen met aandachtstekortstoornissen met hyperactiviteit als laatste redmiddel wordt gebruikt en dat kinderen en hun ouders goed worden geïnformeerd over de mogelijke bijwerkingen van een dergelijke medische behandeling en over niet-medische alternatieven,
    (c) bewustmakingsprogramma's uitvoert, met inbegrip van campagnes om een positief beeld van de geestelijke gezondheidszorg te bevorderen en kinderen aan te moedigen om waar nodig psychologische ondersteuning te zoeken,
    (d) zorgt voor toegang tot psychologen, psychiaters en gespecialiseerde therapeuten, evenals tolken en interculturele bemiddelaars, voor vluchtelingen en migrantenkinderen, ook in opvangcentra.

Gezondheid van adolescenten

34. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 4 (2003) over de gezondheid en ontwikkeling van adolescenten in het kader van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en nr. 20 (2016) over de toepassing van de rechten van het kind tijdens de adolescentie, en rekening houdend met de subdoelen 3.5 en 2.2 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen, beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat, zijn inspanningen ter voorkoming en bestrijding van obesitas en de incidentie van drugsmisbruik, met name cannabis, tabak en alcohol, bij

kinderen en adolescenten versterkt. Het Comité dringt er bij de Verdragsstaat op aan om de wettelijke leeftijd voor het kopen van tabak op te trekken tot 18 jaar.

Gezonde leefomgeving en klimaatverandering

35. Het Comité stelt een hoog niveau van luchtverontreiniging vast in de Verdragsstaat, met name door het wegvervoer, en de negatieve gevolgen daarvan voor het klimaat en voor de gezondheid van kinderen, die bijdraagt tot een toename van astma en ademhalingsziekten, terwijl de precieze prevalentie ervan onbekend blijft. Het Comité haalt de subdoelen 3.9 en 13.5 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen aan en beveelt aan dat de Verdragsstaat:

    (a) een evaluatie van de impact van luchtverontreiniging voor de gezondheid van kinderen en een studie naar de prevalentie van astma en ademhalingsziekten bij kinderen uitvoert als basis voor het ontwerpen van een goed onderbouwde strategie om de situatie te verhelpen en de maximale concentraties van luchtverontreinigende emissies, ook van het wegvervoer, te reguleren,
    (b) een omvattend nationaal plan ontwikkelt voor de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen om gevaarlijke gevolgen voor het klimaat te voorkomen en er tegelijkertijd voor zorgt dat rekening wordt gehouden met de speciale kwetsbaarheden en behoeften van kinderen alsook met hun mening,
    (c) de bewustmaking van kinderen op het gebied van milieu, gezondheid en klimaatverandering versterkt, met de actieve deelname van scholen.

Levensstandaard

36. Hoewel het Comité het nieuwe model van gezinsbijslagen verwelkomt dat door de verantwoordelijke instanties van de Verdragsstaat zijn aangenomen, is het Comité ernstig bezorgd dat de maatregelen van de Verdragsstaat, niet het gewenste effect hebben gehad op de terugdringing van kinderarmoede, met tot 18,6 % van de kinderen in armoede. Het is ook bezorgd over:

    (a) het bijzonder hoge armoederisico voor gezinnen met twee werkloze ouders, eenoudergezinnen en gezinnen van buiten de Europese Unie,
    (b) de omvang van ontoereikende huisvesting, dakloosheid en gedwongen uitzettingen, alsmede de bezuinigingen op de sociale voorzieningen die sommige kinderen kwetsbaar maken voor bedelarij.

37. Het Comité haalt subdoel 1.3 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen aan en brengt zijn eerdere aanbevelingen in herinnering (CRC/C/BEL/CO/3-4, paragrafen 65 en 73) en dringt er op aan dat de Verdragsstaat zijn inspanningen opvoert om komaf te maken met kinderarmoede, en met name:

    (a) een omvattende, op rechten gebaseerde armoedebestrijdingsstrategie voor kinderen, met een reeks tijdgebonden en meetbare indicatoren en bijzondere aandacht voor kinderen uit kansarme gezinnen te ontwikkelen en uit te voeren,

(b) ervoor te zorgen dat alle kinderen in de Verdragsstaat recht hebben op adequate huisvesting en dat kinderen uit Roma-gezinnen kunnen genieten van huisvesting aangepast bij hun levensstijl,
(c) omvattende maatregelen te nemen om de diepere oorzaken van bedelarij effectief aan te pakken en ervoor te zorgen dat de betrokken kinderen op school blijven,
(d) het stelsel van sociale voordelen voor alle kinderen en kansarme gezinnen in alle gewesten en gemeenschappen te herzien, en ervoor te zorgen dat deze een fatsoenlijke levensstandaard waarborgen, rekening houdend met de verschillende gezinssituaties, en alle kinderen in staat te stellen zonder discriminatie toegang te krijgen tot hun rechten krachtens dit het Verdrag.

H. ONDERWIJS, VRIJE TIJD EN CULTURELE ACTIVITEITEN (ART. 28, 29, 30 EN 31)

Onderwijs, met inbegrip van beroepsopleiding en -begeleiding

38. Het Comité is ernstig bezorgd dat:

(a) kinderen uit sociaal en economisch achtergestelde gezinnen en kinderen met een migratieachtergrond belemmeringen ondervinden bij de toegang tot kwaliteitsonderwijs, zoals schoolgeld en discriminatie door leeftijdgenoten en leerkrachten, wat leidt tot ondermaatse prestaties, oververtegenwoordiging in het technisch en beroepsonderwijs, voortijdige schoolverlating, schooluitsluiting en het niet behalen van een diploma,
(b) de uitgaven voor kleuter-, basis- en secundair onderwijs en de intrekking van de schooltoelagen in geval van frequente afwezigheid in Vlaamse scholen een negatieve impact hebben op kinderen uit de economisch en sociaal meest achtergestelde gezinnen,
(c) lagere en middelbare scholen niet beschikken over de capaciteit om een groeiende bevolking van kinderen op te vangen,
(d) pesten en geweld op school door zowel leeftijdsgenoten als leerkrachten alomtegenwoordig blijft.

39. Verwijzend naar subdoel 4.1 van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dringt het Comité er bij de Verdragsstaat, op aan:

(a) zijn inspanningen op te voeren om ongelijkheden te bestrijden en gelijke kansen in het onderwijs aan te moedigen, en tegelijkertijd de integratie van kansarme kinderen te bevorderen,
(b) discriminatie op school te voorkomen en te bestrijden, aantijgingen in verband met discriminatie effectief te onderzoeken en het bewustzijn van kinderen en hun ouders over klachtenmechanismen te vergroten,
(c) de lerarenopleiding in diversiteit, interculturele vaardigheden en conflictbemiddeling te versterken om leerkrachten in staat te stellen de integratie van kinderen met verschillende achtergronden in een hechte en gastvrije omgeving te vergemakkelijken,
(d) de schoolkosten in alle regio's [gemeenschappen] van de Verdragsstaat af te schaffen,

(e) het Vlaams beleid inzake schooluitval te herzien en actief niet-repressieve maatregelen te ontwikkelen om ervoor te zorgen dat kansarme kinderen in het onderwijscircuit blijven en toegang hebben tot de onderwijstrajecten van hun keuze,
(f) de capaciteit van de scholen te vergroten en het aantal plaatsen in de scholen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest te verhogen,
(g) de maatregelen ter bestrijding van pesterijen, waaronder cyberpesten, te versterken die preventie, mechanismen voor vroegtijdige opsporing, empowerment van kinderen en beroepsbeoefenaars, interventieprotocollen en geharmoniseerde richtlijnen voor het verzamelen van casusgerelateerde gegevens omvatten.

Rust, vrije tijd, recreatie en culturele en artistieke activiteiten

40. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 17 (2013) over het recht van het kind op rust, vrijetijdsbesteding, spel, recreatieve activiteiten, cultureel leven en kunst, beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat, zijn inspanningen opvoert om het recht van kinderen, met inbegrip van kinderen uit kansarme gezinnen, kinderen met een handicap, en vluchtelingen- en migrantenkinderen, op rust en vrije tijd en voldoende tijd om te spelen en recreatieve activiteiten te ontplooien die veilig, toegankelijk, inclusief, bereikbaar met het openbaar vervoer, rookvrij en aangepast aan de leeftijd zijn, te waarborgen. Het Comité beveelt ook aan dat de Verdragsstaat de toegang tot aangelegde groenvoorzieningen en open ruimten voor kinderen in stand houdt en waarborgt.

I. SPECIALE BESCHERMINGSMAATREGELEN (ARTT. 22, 30, 32-33, 35-36, 37 (B)-(D) EN 38-40)

Niet-begeleide minderjarigen

41. Het Comité verwelkomt de maatregelen in reactie van een instroom aan niet-begeleide minderjarigen, met name de procedure om een "duurzame oplossing" in het belang van het kind te vinden voor niet-begeleide minderjarigen, ongeacht hun asielaanvraag, en de uitbreiding van het voogdijsysteem voor niet-begeleide minderjarigen uit de Europese Economische Ruimte. Het Comité is evenwel bezorgd dat, naar verluidt:

(a) de drievoudige test die wordt gebruikt om de leeftijd van niet-begeleide minderjarigen te bepalen, invasief en onbetrouwbaar is en de beroepsprocedure hiertegen niet doeltreffend is,
(b) een aantal niet-begeleide en kinderen die gescheiden zijn van hun gezin het slachtoffer zijn geworden van verschillende vormen van misbruik, waaronder fysiek geweld door de plaatselijke politie, onwettige detentie gedurende meer dan 24 uur en een gebrek aan systematische doorverwijzing naar de voogdijdienst en andere jeugdbeschermingsautoriteiten, terwijl kinderen hun rechten en klachtenmechanismen niet kennen,
(c) er een groot aantal verdwijningen is bij niet-begeleide minderjarigen die door België reizen,

(d) niet-begeleide minderjarigen in asielzoekerscentra voor volwassenen gehuisvest worden, terwijl kinderen op doorreis geen toegang hebben tot onderdak.

42. Verwijzend naar de Algemene Commentaar van het Comité nr. 6 (2005) over de behandeling van niet-begeleide en gescheiden minderjarigen buiten hun land van herkomst, beveelt het Comité aan dat de Verdragsstaat:

(a) een uniform protocol inzake leeftijdsbepalingsmethoden ontwikkelt dat multidisciplinair is, wetenschappelijk gefundeerd, de rechten van het kind eerbiedigt en alleen wordt gebruikt in geval van ernstige twijfel over de beweerde leeftijd en met inachtneming van beschikbare documenten of andere vormen van bewijsvoering, en zorgt voor toegang tot effectieve beroepsmogelijkheden,
(b) effectief onderzoek doet naar gevallen van misbruik van niet-begeleide minderjarigen,
(c) de onmiddellijke beschermingsmaatregelen voor alle niet-begeleide minderjarigen versterkt en zorgt voor een systematische en tijdige doorverwijzing naar de voogdijdienst,
(d) de opvang van niet-begeleide minderjarigen verbetert, onder meer door beschikbaarheid van het jeugdbeschermingssysteem en de pleegzorg voor alle niet-begeleide minderjarigen, ongeacht hun leeftijd waarborgt.

Kinderen in een migratiesituatie

43. Het Comité is ernstig bezorgd dat:

(a) op grond van de wijziging van 2011 van artikel 74/9 van de Vreemdelingenwet en het Koninklijk Besluit van 22 juli 2018, de Verdragsstaat detentie van gezinnen met kinderen, ook in gesloten centra, hervat heeft,
(b) in het kader van asielprocedures en gezinshereniging niet voldoende rekening wordt gehouden met het belang van het kind.

44. Verwijzend naar de gemeenschappelijke Algemene Commentaren nrs. 3 en 4 (2017) van het Comité voor de Bescherming van de Rechten van alle Arbeidsmigranten en hun Gezinsleden/ nr. 22 en nr. 23 (2017) van het Comité voor de Rechten van het Kind over de mensenrechten van kinderen in de context van internationale migratie, herhaalt het Comité zijn eerdere aanbeveling (CRC/C/BEL/CO/3-4, punt 77) en dringt er bij de Verdragsstaat, op aan:

(a) een einde te maken aan de detentie van kinderen in gesloten centra en gebruik te maken van niet vrijheidsbenemende oplossingen,
(b) ervoor te zorgen dat het belang van het kind voorop staat, ook op het gebied van asiel en gezinshereniging,
(c) kindvriendelijke instrumenten te ontwikkelen en te verspreiden om kinderen die asiel zoeken te informeren over hun rechten en de manieren om toegang tot het gerecht te hebben.

Verkoop, handel en ontvoering

45. Het Comité verwelkomt de goedkeuring van het nationaal actieplan inzake mensenhandel (2015-2019) en de richtlijn van 2016 inzake het beleid voor onderzoek en vervolging met

betrekking tot de uitbuiting van bedelarij, maar herhaalt zijn eerdere aanbevelingen (CRC/C/BEL/CO/3-4, punt 81) en beveelt aan dat de Verdragsstaat:

(a) een gecentraliseerd en omvattend gegevensverzamelingssysteem over mensenhandel opzet,
(b) gevallen van uitbuiting van kinderen door "loverboys" effectief documenteert en aanpakt,
(c) doeltreffende maatregelen neemt om de rechten van kinderen op zijn grondgebied te beschermen, met name die van niet-begeleide minderjarigen, om ervoor te zorgen dat kinderen niet ten prooi vallen aan mensenhandelaars, en de procedures voor het bepalen van de status van kinderen die het slachtoffer kunnen zijn van mensenhandel met het oog op uitbuiting versnelt,
(d) voldoende financiële, personeels- en technische middelen toekent om gevallen van kinderhandel, met inbegrip van de uitbuiting van bedelarij, op te sporen en te onderzoeken en om rechtsbijstand te verlenen aan kinderen die het slachtoffer zijn van kinderhandel,
(e) systematisch voorziet in opleiding over de identificatie en doorverwijzing van kinderen die het slachtoffer zijn van mensenhandel, met inbegrip van de uitbuiting van bedelarij, van rechtshandhavingsambtenaren, grenswachters, ambtenaren, maatschappelijk werkers en gezondheidswerkers,
(f) grote bewustmakingscampagnes voert om mensenhandel te voorkomen.

Toepassing van het jeugdrecht

46. Het Comité verwelkomt de uitbreiding van het recht op rechtsbijstand tot alle verdachten, vanaf het eerste verhoor, en de oprichting van de familie- en jeugdrechtbank in 2014. Het is echter ernstig bezorgd dat zijn overige aanbevelingen (CRC/C/BEL/CO/3-4, punt 83) niet volledig zijn uitgevoerd. Het maakt zich ook zorgen over het feit dat in het kader van de wijziging van de wet op de gemeentelijke administratieve sancties in 2013, de leeftijd voor het opleggen van dergelijke sancties is verlaagd van 16 naar 14 jaar en dat er nieuwe sancties werden ingevoerd.

47. Verwijzend naar zijn Algemene Commentaar nr. 10 (2007) over de rechten van kinderen in het jeugdrecht herhaalt het Comité zijn eerdere aanbevelingen en dringt het er bij de Verdragsstaat, op aan:

(a) om elke mogelijkheid van berechting van een kind door een gerecht voor volwassenen of detentie van een kind met volwassenen, af te schaffen,
(b) ervoor te zorgen dat toegankelijke en gekwalificeerde rechtsbijstand onmiddellijk wordt verleend,
(c) het gebruik van buitengerechtelijke maatregelen te bevorderen, zoals diversie, bemiddeling en advisering, voor kinderen die beschuldigd worden van strafbare feiten en, waar mogelijk, het gebruik van niet vrijheidsbenemende straffen voor kinderen, zoals proeftijd of gemeenschapsdienst,
(d) detentie te gebruiken als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke termijn; in gevallen waarin detentie onvermijdelijk is, ervoor te zorgen dat de detentievoorwaarden in overeenstemming zijn met de internationale normen, onder meer met betrekking tot

de toegang tot onderwijs en gezondheidszorg, en dat kinderen die van hun vrijheid zijn beroofd, worden vastgehouden in voorzieningen in de nabijheid van hun verblijfplaats die met openbaar vervoer worden bediend en ervoor te zorgen dat de detentiemaatregel regelmatig wordt herzien met het oog op de intrekking ervan,

(e) ervoor te zorgen dat advocaten en rechters worden gevormd op het gebied van kinderrechten en met betrekking tot kindvriendelijke methodes,

(f) de wet op de gemeentelijke administratieve sancties te herzien om ervoor te zorgen dat deze niet van toepassing is op kinderen en dat sancties voor antisociaal gedrag alleen kunnen worden opgelegd binnen het jeugdrechtsysteem.

Opvolging van eerdere slotbeschouwingen en aanbevelingen over het Facultatief Protocol betreffende de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie

48. Het Comité verwelkomt de wijzigingen van 2014 en 2016 in het Strafwetboek ter versterking van de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en de inzet van de Vlaamse Gemeenschap voor de Mondiale Ethische Code voor Toerisme, doch is bezorgd over het grotere aantal kinderen dat in de prostitutie wordt uitgebuit en over het algemene gebrek aan grondige informatie over de uitvoering van zijn slotbeschouwingen over het initiële rapport van de Staat die in het kader van het Facultatief Protocol werd ingediend, en herhaalt daarom zijn eerdere aanbevelingen (CRC/C/OPSC/BEL/CO/1).

Opvolging van eerdere slotbeschouwingen en aanbevelingen over het Facultatief Protocol betreffende kinderen in gewapende conflicten

49. Het Comité verwelkomt de wetswijzigingen van 2013 om de militaire status van rekruten jonger dan 18 jaar in tijden van oorlog op te schorten en te voorkomen dat zij deelnemen aan "bepaalde militaire missies die hen in gevaar kunnen brengen". Het Comité beveelt aan dat de Verdragsstaat, de deelname van kinderen jonger dan 18 jaar aan alle militaire operaties verbiedt, ongeacht het risico, overeenkomstig de verklaring die hij bij de ratificatie van het Facultatief Protocol inzake de Betrokkenheid van Kinderen bij Gewapende Conflicten heeft afgelegd.

50. Het Comité neemt nota van de beslissing van de Verdragsstaat om bijstand te verlenen bij de repatriëring van Belgische kinderen jonger dan 10 jaar van *foreign terrorist fighters* die zich in de Arabische Republiek Syrië of Irak bevinden en beveelt aan dat de Verdragsstaat:

(a) identificatiemechanismen ontwikkelt en toepast voor kinderen die betrokken zijn geweest bij, of getroffen zijn door gewapende conflicten, met inbegrip van asielzoekende en migrantenkinderen,

(b) rekening houdt met paragraaf 26 van Resolutie 2427 (2018) van de Veiligheidsraad, de repatriëring van alle Belgische kinderen en, waar mogelijk, hun gezinnen, ongeacht hun leeftijd of de mate van vermoedelijke betrokkenheid bij het gewapend conflict en in overeenstemming met artikel 9 van het Verdrag, onverwijld vergemakkelijkt,

(c) ervoor zorgt dat de betrokken kinderen worden behandeld als slachtoffers van mensenhandel in het kader van gewapende conflictuitbuiting voor criminele doeleinden,

overeenkomstig Resolutie 2331 (2016) van de Veiligheidsraad, en worden beschermd tegen represailles en heraanwerving, en de nodige bijstand, rehabilitatie en reïntegratie, met inbegrip van psychosociale steun en rechtsbijstand krijgen,

(d) ervoor zorgt dat de kinderen die in contact komen met de wet alle waarborgen voor een eerlijk proces genieten, in overeenstemming met artikel 40 van het Verdrag, en niet gestigmatiseerd worden voor hun betrokkenheid bij onwettige activiteiten waartoe zij verplicht zijn geweest,

(e) bijstand vraagt aan entiteiten van de Verenigde Naties, zoals het VN-Bureau voor Drugs- en Misdaadbestrijding, het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen en de Internationale Organisatie voor Migratie, bij de identificatie van en bijstand aan minderjarige slachtoffers van mensenhandel in het kader van gewapende conflicten.

J. RATIFICATIE VAN INTERNATIONALE MENSENRECHTENINSTRUMENTEN

51. Het Comité beveelt aan dat de Verdragsstaat, met het oog op een verdere verwezenlijking van de rechten van het kind, overweegt de kerninstrumenten inzake mensenrechten te ratificeren waarbij hij nog geen partij is, namelijk het Internationaal Verdrag inzake de Bescherming van de Rechten van alle Migrerende Werknemers en hun Gezinsleden en het Facultatief Protocol bij het Verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestraffing.

K. SAMENWERKING MET REGIONALE ORGANEN

52. Het Comité beveelt aan dat de Verdragsstaat samenwerkt met de Raad van Europa bij de toepassing van het Verdrag en andere mensenrechteninstrumenten, zowel in de Verdragsstaat als in andere staten die lid zijn van de Raad.

IV. UITVOERING EN RAPPORTAGE

A. OPVOLGING EN VERSPREIDING

53. Het Comité beveelt de Verdragsstaat aan alle passende maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de aanbevelingen in deze slotbeschouwingen volledig uitgevoerd worden. Het Comité beveelt tevens aan dat het vijfde en zesde periodiek rapport, de schriftelijke antwoorden op de *List of Issues* en de huidige slotbeschouwingen op grote schaal in de landstalen beschikbaar worden gesteld.

B. VOLGENDE RAPPORT

54. Het Comité verzoekt de Verdragsstaat zijn zevende periodiek rapport uiterlijk op 14 januari 2024 in te dienen en daarin informatie op te nemen over de opvolging van deze slotbeschouwingen. Het rapport moet in overeenstemming zijn met de geharmoniseerde verdragsspecifieke rapportagerichtlijnen van het Comité die op 31 januari 2014 zijn goedgekeurd (CRC/C/58/Rev.3) en mag niet meer dan 21.200 woorden bevatten (zie resolutie 68/268, paragraaf 16 van de Algemene Vergadering). Indien een rapport wordt ingediend dat de vastgestelde woordlimiet overschrijdt, zal de Verdragsstaat worden verzocht het rapport in te korten in overeenstemming met bovengenoemde resolutie. Indien de Verdragsstaat niet in staat is het rapport te herzien en opnieuw in te dienen, kan de vertaling ervan met het oog op overweging door het verdragsorgaan niet worden gewaarborgd.

55. Het Comité verzoekt de Verdragsstaat ook om een geactualiseerd kerndocument van maximaal 42.400 woorden in te dienen, overeenkomstig de vereisten voor het gemeenschappelijke kerndocument die zijn opgenomen in de geharmoniseerde richtlijnen voor rapportage over de internationale mensenrechtenverdragen, met inbegrip van de richtlijnen voor een gemeenschappelijk kerndocument en verdragsspecifieke documenten (zie HRI/GEN/2/Rev.6, chap. I en paragraaf 16 van resolutie 68/268 van de Algemene Vergadering).

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever
Departement Cultuur, Jeugd en Media

Oorspronkelijke titel
Unites Nations, Committee on the Rights of the Children, Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of Belgium (CRC/C/BEL/CO/5-6, 28 February 2019)

Vertaling
Departement Cultuur, Jeugd en Media & Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind

Wettelijk depotnummer
D/2019/3241/306

DEPARTEMENT
CULTUUR, JEUGD & MEDIA